

Wat kunnen ouderen zelf doen met hun geschenk? – Henk Nies **Directeur Strategie en Ontwikkeling Vilans; bijzonder hoogleraar** **Organisatie en beleid, Vrije Universiteit**

Ikzelf sta op het randje van de derde levensfase. Ik heb nog tweeënehalf jaar tot mijn pensionering. Na een groot aantal jaren in de Raad van Bestuur, ben ik in binnen Vilans Directeur Strategie & Ontwikkeling geworden; een directeur zonder personeel. Ik heb dus in mijn werk een 'stapje terug' gedaan. Ik noem dat zelf eufemistisch 'een stapje opzij', maar het is eigenlijk een 'stapje vooruit'! Vanuit dit eerste stapje reflecteer ik over die derde levensfase, mijn derde levensfase en de derde levensfase uit het advies van de RVS.

Het begrip 'derde levensfase' ken ik al lange tijd. Ik heb namelijk - al meer dan veertig jaar geleden - binnen mijn psychologiestudie, de richting van de gerontologie gekozen; de studie van het ouder worden. Dat wil nog niet zeggen dat ik mij daarmee de kennis over het ouder worden echt eigen had gemaakt. Daarvoor is meer nodig. In mijn optiek is kennis immers informatie gekoppeld aan ervaring, vaardigheden en attitude. De informatie had ik, de ervaring, vaardigheden en attitude beginnen nu, langzamerhand, te komen!

Ik zie een paar risico's dat die derde levensfase niet het geschenk is waar je ten volle uit kunt halen wat erin zit. Je kunt pech hebben in het leven en vroeg opgebrand zijn; dan is die fase er vooral een van rusten en berusten. Maar ook als de derde levensfase een geschenk is, je bent goed gezond en hebt je belangrijkste contacten nog, kan het ingewikkeld zijn. Je komt namelijk in een 'rol-loze rol', zoals dat in de gerontologie is beschreven. Er zijn geen duidelijke maatschappelijke verwachtingen voor wat je moet doen met deze levensfase. Je vrijheid wordt al gauw vrijblijvendheid. En mijn stelling is: als je niets moet, hoef je er ook niet te zijn!

Dus laten we zorgen dat we iets moeten! De derde levensfase is een geschenk, maar je kunt het niet zomaar in de kast zetten. Dus ik vind het wel mooi als oudere mensen zeggen, dat ze het zo druk hebben, dat ze zich misschien wel te veel op de hals hebben gehaald, maar dat ze zo moeilijk 'nee' kunnen zeggen! Om in termen van het RVS advies te spreken: ze zijn dan autonoom, kunnen richting geven aan hun leven, zijn verbonden en doen ertoe. Check! Kijkend naar mijzelf: ik wilde met mijn stap terug binnen Vilans geen rol als adviseur van de RvB of iets dergelijks. Ik wilde een positie met resultaatafspraken. Geen vrijblijvendheid. Ik moet er af en toe van wakker liggen!

Gelukkig *moeten* veel mensen in de derde levensfase ook veel en hebben ze ook dingen om van wakker te liggen: de zorg voor hun kinderen (of liever kleinkinderen), voor hun ouders, vrijwilligerswerk, dingen in hun buurt of dorp organiseren. En natuurlijk is er ook genieten! Maar maak het je zelf niet te makkelijk, is mijn devies! Zorg voor je eigen rollen en wees daar inventief in.

Het tweede risico is, dat je de aansluiting bij de andere generaties mist. Dat je niet meer samenwerkt met mensen die je kinderen - en soms zelf je kleinkinderen - hadden kunnen zijn. Dat je boodschappen gaat doen als het rustig is en je lekker je leeftijdgenoten tegenkomt. Ouderen, trouwens ook jongeren, leven in eigen bubbles. Er zijn overigens nog meer bubbles binnen generaties. Maar ik ben erg beducht voor het *okay boomer*-gevoel: jongeren verwijten ouderen geen verantwoordelijkheid te nemen. Mensen in de derde

levensfase hebben een verantwoordelijkheid naar jongere generaties en omgekeerd. Laten we die waarmaken!

En dan is er het risico dat je als oudere de aansluiting mist bij de werkelijkheid van de jongere generaties en die maatschappelijk behoorlijk dominant is. Het kan je op termijn uitsluiten. Ontmoetingen tussen mensen van verschillende levensfasen zijn nodig. Die kun je niet forceren, maar je kunt wel proberen aantrekkelijk te zijn voor die andere generatie. Niet om wie je was of wie je wordt, maar om wie je bent. Daarover moeten we leren: kennis opdoen door te ervaren, vaardigheden te verwerven en attitudes aan te scherpen.

Wat te doen met het RVS advies? Mijn conclusie dat het vraagstuk van de derde levensfase zo groot is, dat we het kleinschalig moeten oppakken. Lokaal, in wijken. Het advies is misschien wel té systemisch, te veel gericht op - vooral - de landelijke overheid en de lagere overheden. Gaan wij - burgers – bij wijze van spreken zitten wachten tot de overheden de voorwaarden geregeld hebben? Geef lagere overheden de bevoegdheid om van regels af te wijken als burgers daar een goed verhaal bij hebben. Trek de lijn door van de andere RVS adviezen over verantwoorden, contractering en systeemverantwoordelijkheid.

Mijn advies is verder: populariseer het rapport en ga er mee de boer op. Zoek de ervaring, de vaardigheden en de attitude in de samenleving op en deel die. Word vrienden met Omroep Max en Geer en Goor! We moeten met z'n allen kennis gaan ontwikkelen over dit behoorlijk nieuwe vraagstuk. Dan zet ik graag het volgende 'stapje ... vooruit'!